

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Оксіня Віталія Юрійовича на дисертацію Шарука Олександра Григоровича на тему: «Механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

1. Ступінь актуальності обраної теми

В умовах повномасштабного вторгнення росії на території України та запровадження правового режиму воєнного стану на перший план виходить необхідність здійснення захисту критичної інфраструктури загалом та фінансового сектору – зокрема. Основним завданням держави є забезпечення стабільності фінансових установ, безперервності надання банківських та інших фінансових послуг, а також запобігання кібератакам на фінансову систему. Варто враховувати, що військові конфлікти значно підвищують вразливість до кіберзагроз, що можуть спричинити серйозні збої в роботі платіжних систем, кредитних установ і національних банків.

Для забезпечення безпеки фінансового сектору необхідно розробити та впровадити стратегії для мінімізації ризиків, таких як обмеження доступу до конфіденційних даних, посилення протоколів кібербезпеки та створення резервних центрів для управління фінансовими операціями. Зокрема, важливо забезпечити стабільність у роботі платіжних систем і гарантувати безпеку транзакцій, щоб запобігти збоям у фінансових операціях, які можуть підірвати економічну стабільність держави.

Як вірно зазначив автор, – «зіштовхнувшись із низкою загроз для національної безпеки, представники влади, як власне і саме суспільство, досить чітко і швидко усвідомили цінність безперебійності роботи усіх визначальних ланок підтримки життєво важливих систем та процесів, їхню

вразливість до системних і потенційних ризиків». Відповідно, за умов запровадження правового режиму воєнного стану пошук шляхів формування ефективного механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України, стає більш актуальним та таким, що потребує відповідного наукового супроводу.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання. Сутність правового концепту «критична інфраструктура фінансового сектору України» (підрозділ 1.1) визначена за сприяння методів: а) наукової абстракції, який дозволив абстрагуватися від несуттєвих його характеристик; б) аналізу та синтезу, які забезпечили можливість проведення семантичного аналізу його складових; в) логіко-семантичного методу, що забезпечив аналіз правової термінології. Юридична природа адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури (підрозділ 1.2) схарактеризована за допомогою: а) системно-структурного методу, що дозволив співвіднести категорії «охорона» та «захист», а також визначити останню як таку, що є концептуальною; б) діалектичного методу, який допоміг простежити еволюцію розвитку наукових знань та практики реалізації адміністративно-правового захисту у цій сфері, а також виявити ключові загрози для стійкості функціонування об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України; в) логіко-семантичного методу, що забезпечив розкриття категорій «загроза» та «ризик» з позиції диференціації їх спільних характеристик. Поняття, ознаки та структура механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України (підрозділ

1.3) були розкриті за допомогою методів: а) класифікації та групування, що дозволило запропонувати варіанти елементного складу цього механізму; б) системного аналізу, який допоміг з'ясувати його завдання, мету та цілі кожного елемента в загальному механізмі. Нормативно-правові основи захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України (підрозділ 2.1) досліджено за сприяння: а) методу порівняльного аналізу, який дозволив зіставити вітчизняне законодавство з міжнародним та регіональним; б) системного підходу, що сприяв аналізу нормативно-правових актів як частини загальної системи національної безпеки; в) методу класифікації та групування, який допоміг визначити їх систему. Принципи адміністративно-правового захисту у цій сфері (підрозділ 2.2) визначені за допомогою: а) методу логічного узагальнення, що дозволив виділити ключові з таких; б) методу наукової абстракції, який сприяв визначенню фундаментальних принципів, відкинувши другорядні.

Мета роботи полягає у розробці підходів до визначення змісту й сутності механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України, формуванні практичних рекомендацій щодо оптимізації його функціональності. Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень висновків та рекомендацій, сформульованих автором є вірно поставлена мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито

шляхи та форми їх упровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Отже, структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, це дозволило автору послідовно розглянути всі визначені ним проблеми. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень у межах науки адміністративного права, у якому за рахунок комплексного та системного підходу до аналізу адміністративно-правового захисту критичної інфраструктури фінансового сектору України викладено сучасні основи доктринального розуміння правового концепту «критична інфраструктура фінансового сектору України», розкрито особливості адміністративно-правового захисту цих об'єктів, а також визначено напрямки вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний, високий ступінь наукової новизни.

Так автором вперше: 1) визначено сутність адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України через його ключові ознаки, зокрема: а) є складовою механізму забезпечення національної безпеки; б) виникає у відповідь на необхідність захисту критично важливих фінансових операцій та адміністративних дій, порушення яких завдає шкоди економіці та взаємодіям, залежним від стабільного

функціонування грошових потоків та фінансово-адміністративних функцій державних органів; в) реалізується на основі наявності законодавчого та відомчого нормативно-правового забезпечення; г) має комплексний характер, що об'єктивує можливість (при необхідності) без зміни інституційної чи процедурної складової його здійснення виникнення перехідної трансформації вчинюваних дій з суто охоронних до безпосередньо захисних; д) як сукупність відповідних заходів є репрезентацією існування у правореалізаційній площині спеціалізованої діяльності, що має власну мету, завдання та функції; е) є безперервним процесом, інтенсивність якого (активність, готовність) залежить від стану внутрішнього та зовнішнього безпекового середовища; 2) нормативно-правові основи адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України схарактеризовано через дуальність інтерпретаційної складової, де: а) ідейно-концепційний складник визначений як актуальний, належно сформований та такий, що не вимагає додаткової уваги в контексті оптимізаційних змін якісно новим ідеологічним наповненням; б) практико-реалізаційний складник відзначається фрагментарністю, відсутністю публічності механізмів прояву означеної діяльності, а також недостатньою інтеграцією з міжнародними стандартами у сфері захисту критичної інфраструктури; 3) розкрито кореляційний взаємозв'язок між принципом публічності та принципом безпеки, захисту й охорони інформації з обмеженим доступом у контексті сформованих правил здійснення адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України з узагальненням про необхідність дотримання балансу між забезпеченням прозорості й збереженням секретності, що вимагає чіткої ідентифікації меж щодо того, яка інформація є публічною, а яка підлягає захисту, адже наразі: а) принцип публічності репрезентується через опубліковані звіти про стан фінансової стабільності, інформації в якому недостатньо для інформування громадськості про реалізовані заходи щодо забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури; б) детальна

інформація про вразливості та наявні прогалини в механізмах захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України є небезпечною з точки зору високого рівня ризику можливих зловживань;

4) визначено трьох векторну структуру оптимізаційних змін вітчизняного адміністративного законодавства у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України, що передбачає:

- а) нормативний аспект (розробка та затвердження Плану захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України);
- б) адаптаційний (подальша імплементація європейських стандартів, а також впровадження інших позитивних практик);
- в) функціональний (вирішення низки практичних проблем його здійснення).

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем врегулювання механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що визначені в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено та надалі може бути використано в: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); практичній діяльності – для вдосконалення

чинного адміністративного законодавства щодо оптимізації процедур захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України.

Отже, дисертаційна робота може виступати теоретичною основою для проведення науково-прикладних досліджень у сфері адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України. Висновки та рекомендації, що сформовані автором, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного національного законодавства.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення та результати дисертації висвітлено у 8 наукових статтях, чотири з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, одну – в періодичному науковому виданні іншої держави (Республіка Польща), а також в трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях: «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.), «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 р.).

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті роботи відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

6. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Незважаючи на наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Не можна погодитись у повному обсязі зі сформованим автором переліком галузевих принципів адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України. Принципи, перелічені у тексті підрозділу 2.2, є надмірно теоретичними. Наприклад, принципи «передбачуваності» та «мобільності» у певній мірі можуть бути важко реалізовані в реальних умовах, особливо під час криз чи швидкозмінних умов, як-от військові конфлікти або раптові економічні потрясіння. Потреба адаптації цих принципів до конкретних ситуацій є критичною для їх ефективного застосування.

2. Автор дослідження розвиває наукову дискусію щодо специфіки адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору, акцентуючи увагу на категоріях «форми» та «методи» у їх функціональній єдності (підрозділ 2.4). Він також підкреслює необхідність перегляду традиційних підходів до адміністративно-правового захисту у бік використання терміну «інструменти» замість традиційних категорій «форми» та «методи». Однак важливо зазначити, що терміни «форми» та «методи» мають певні усталені значення в адміністративному праві, що може призвести до плутанини в правозастосуванні.

3. Вбачається, що в дослідженні недостатньо уваги приділено аналізу співвідношення української системи захисту критичної інфраструктури фінансового сектору з міжнародними стандартами та кращими практиками, такими як стандарти ISO або вимоги ЄС. Врахування цих аспектів є важливим для визначення рівня ефективності української системи, а також для її адаптації до міжнародних вимог у сфері безпеки критичної інфраструктури.

4. Потребує додаткової аргументації авторський тезис про те, що інституційна різноманітність, що має прояв широким колом суб'єктів захисту та чіткістю процедур обміну інформацією між ними, є позитивною практикою у сфері захисту критичної інфраструктури фінансового сектору (підрозділ 3.1).

5. Попри наявність ініціативи щодо розробки та затвердження Плану захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України, у додатках роботи відсутній приклад проекту цього плану. У деякій мірі, це обмежує можливість практичного сприйняття цінності авторських теоретичних розробок.

При цьому, вищенаведені зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Шарука Олександра Григоровича на тему: «Механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обгрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України.

Автором дотримано норми законодавства про авторське право і суміжні права та надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Отже, дисертаційне дослідження Шарука Олександра Григоровича на тему: «Механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України» виконане на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор – Шарук Олександр Григорович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**професор кафедри публічного управління,
адміністрування та права
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
доктор юридичних наук, професор**

В. Ю. Оксінь

*П. Анис зав. кафедрою
Масальчук В. Ю. Оксінь*

